

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

היכל תשיעי
קובץ שלשלת האור
שער שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנתם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

פורים

(חלק טז — שיחה ג)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלוש לבריאה

שנת הקהל

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת כי תשא, יביח אדר, ה'תשפ"ג (א)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2023
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

פורים ג

נצרכנו ללימוד הנ"ל שהוא משינוי סדר בלבד, ומדבר שלא במקומו, ומשינוי פסוקים שבשני ספרי תנ"ך נפרדים?

יש מפרשים¹ שמן הלשון במגילה אפשר ללמוד רק שבעיני הסנהדרין הי' תלמוד תורה חשוב יותר מהצלת נפשות, אבל אין כאן רא' שמשמים הסכימו לכך. ולצורך זה הובא בגמרא הלימוד הנ"ל, שהתורה עצמה רומזת על זה בשינוי הסדר שבפסוקים.

אבל ע"ד הפשט, תירוץ זה אינו מחוור: הלא אלו ש"פירשו" ממנו לא היו אנשים סתם, אלא אחיו – חברי הסנהדרין, שענינם והנהגתם הוא פסק הלכה ע"פ תורה – והאמנם יש צורך ברא' נוספת אשר "משמים הסכימו"?

ב. עוד קשה:

א) מאחר שגדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות, אי"כ למה ירד מרדכי משום כך (לפי ש"בטל מתלמוד תורה") רק בדרגא אחת בסדר השמות (מ"ב, ב"ד" ל"ב, ב"ה") – לכאורה הי' עליו שלא להמנות כלל בין (חברי) הסנהדרין, שענינם הוא פסק דין תורה?

ב) ממשמעות הפסוק מוכן, ששררת מרדכי בהיותו "משנה למלך" ארכה משך זמן, ובזמן זה הי' "רצוי (רק) לרוב אחיו" (כי "פירשו ממנו") – וא"כ ממה נפשך: אם הנהגתו זו היתה ע"פ תורה, הרי הי' עליו להוכיח זאת תכף לחבריו;

א. על האמור בסיום וחותם המגילה, "כי מרדכי היהודי וגו' רצוי לרוב אחיו וגו'" – אמרו רז"ל בגמרא: "לרוב אחיו, ולא לכל אחיו, מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין" [שכן "אחיו" הם "חביריו שהיו מכלל אנשי כנסת הגדולה"²] ומפרש רש"י את טעמם של "מקצת סנהדרין" שפרשו ממרדכי – "לפי שבטל מדברי תורה ונכנס לשררה"³.

ובהמשך לזה איתא בגמרא שם: "גדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות, דמעיקרא חשיב לי' למרדכי בתר ד' ולבסוף בתר חמשה, מעיקרא כתיב כו' ולבסוף כתיב כו", שתחילה (בפסוק בעזרא⁴) נמנה מרדכי במקום החמישי, ולבסוף (בפסוק בנחמ"ו)⁵ – נמנה שישי; "לפי שנעשה מרדכי שר בינתיים ירד מחשיבותו אצל חכמים"⁶.

ואינו מוכן: כלל זה, "גדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות", היו חז"ל יכולים ללמדו מפשוטות הכתוב במגילה גופא: "לרוב אחיו" . מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין, שהרי הטעם ש"פירשו" הי' משום ש"בטל מדברי תורה" מפני הצלת נפשות – וא"כ למה

1) מגילה טז, ב. הובא בפרש"י עה"פ.

2) חדא"ג מהרש"א שם.

3) ובפרש"י עה"פ בהיפך הסדר – לפי שנעשה קרוב למלכות והי' בטל מתלמודו, כפשוטו של הענין.

4) ב, ב.

5) ז, ז.

6) פרש"י מגילה שם.

7) הרי"ף לע"י מגילה שם.

עוד דיוק במאמר חז"ל זה: „פירשו ממנו מקצת סנהדרין“, ולא „חלקו עליו“ או עכ"פ „אין רוח מקצת חכמים נוחה הימנו“¹⁰ וכדומה; ד„פירשו ממנו“ פירושו (לא שהיו במחלוקת עמו משום שלפי דעתם הנהגת מרדכי אינה ע"פ התורה, אלא) שחלקו ממנו, בהיותם אוחזים בדרך ושיטה שונה ונפרדת בענין הנהגת חברי הסנהדרין (או – ת"ח בכלל), ולא דרכו דרכם, אבל אף הם הסכימו שהנהגת מרדכי (בנוגע לעצמו) היא דרך ע"פ תורה.

הסברת הענין תוכן גם מסיפור אודות הגאון הרוגצובי והנהגתו – והביאור בזה:

לאחר שעזב כ"ק מו"ח אדמו"ר את מדינת רוסיא והגיע לריגא, זימן שם אסיפה של רבנים, מנהיגים ועסקנים וכו', לטובת יהודי רוסיא. בין המוזמנים הי' גם הרוגצובי. באסיפה זו רצו להקים ועד שיתאסף מזמן לזמן וידון כיצד לנהל את הפעולות עבור יהודי רוסיא – ובקשו מהרוגצובי שישתתף בועד זה. אבל הוא סירב והסביר, ששאלת כניסתו לועד תלוי במחלוקת בין התלמוד הבבלי לירושלמי:

איתא בגמרא בברכות¹¹ „חסידים הראשונים היו שוהים . . . תשע שעות ביום בתפלה.“ ומקשינן: אם כן, „תורתן היאך משתמרת ומלאכתן היאך נעשית (ומתרץ בגמרא) אלא מתוך חסידים הם תורתם משתמרת ומלאכתן מתברכת.“

ואם לאו, הי' עליו לפרוש מן ה„שררה“, וממילא – לשוב להיות מיד רצוי לכל אחיו.

ג. ויובן הביאור בזה ע"פ דיוק בלשון המגילה (ודרשת רז"ל) הנ"ל: „רצוי לרוב אחיו“ – „פירשו ממנו מקצת סנהדרין“, היינו, שרוב „אחיו“ בסנהדרין הסכימו להנהגה זו של מרדכי.

וא"כ מובן בפשטות, שמזה ש„פירשו ממנו מקצת סנהדרין“ אין כל ראיה שתלמוד תורה גדול מהצלת נפשות; ואדרבה, איפכא מסתברא, שהרי הי' רצוי לרוב הסנהדרין, היינו שהיו בדעה אחת עמו⁸.

ובזה מבואר גם הטעם שירד מרדכי רק בדרגא אחת – כי אדרבה, רוב חברי הסנהדרין הסכימו להנהגה זו של מרדכי.

אבל לפי זה קשה לאידך גיסא:

(א) מאחר שהנהגת מרדכי היתה בהסכם עם דעת רוב חברי הסנהדרין, היתה דעתם צריכה להכריע את דעת המיעוט („מקצת“) – וא"כ למה „פירשו ממנו“ ולא ביטלו דעתם (דעת המיעוט) כנגד הרוב?

(ב) לפי זה נמצא, ששני מאמרי חז"ל הנ"ל שהובאו בגמרא בהמשך א"ת („פירשו ממנו (רק) מקצת סנהדרין“), וגדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות) סותרים זה את זה⁹.

ד. וכללות הביאור בזה הוא בהקדם

(8) כ"פ גם בנבן יהודיע מגילה שם.

(9) ולגירסת הע"י (וכ"ה גירסת היל"ש עה"פ. הובאה ג"כ בדק"ס מגילה שם) בעל ב' המימרות אחד הוא (רב יוסף)!

(10) להעיר ממדרש שמואל לאבות פ"ג מ"י – הובא ביד יוסף לע"י שם.

(11) לב, ב.

לו ההוספה בלימוד וידיעת התורה שהיתה לו אילו למד תורה גם בזמן זה – ועל זה איננו יכול לוותר.

ה. וי"ל, שביאור המחלוקת הנ"ל בין הבבלי והירושלמי תלוי בחילוק שביניהם באופן הלימוד:

אופן הלימוד בתלמוד בבלי הוא בריבוי שקלא וטריא וכו', וכדאיתא בגמרא¹⁶, במחשכים הושיבני¹⁷. . . זה תלמודה של בבלי: הלימוד הוא ע"ד אדם הממשש בחשיכה – יש צורך בריבוי חיפוש ויגיעה, להקשות קושיות וללבן את הדברים היטב וכו' כדי להגיע אל הפשוט והמסקנא האמיתיים; אבל בתלמוד ירושלמי הלימוד הוא באופן ישר – מיד מוצאים את הסברא הנכונה והתירוץ וכו', כמי שרואה דבר במקום מואר¹⁸.

ונמצא לכאורה, שע"פ שיטת (ואופן לימוד) הבבלי, אפשר לפעול ע"י לימוד מועט (של חסידים הראשונים) רק את ענין „תורתם משתמרת” – שלא ישכחו את דברי התורה שלומדים, אבל לא שיהי' זה באופן של „ברכה ניתנת בתורתן”, „להבין ולהשכיל מיד”, שאינו מתאים לסדר הלימוד של הבבלי;

אבל לפי שיטת (ואופן לימוד) הירושלמי, פועל לימודם גם את ענין

ענין זה מובא גם בירושלמי¹², אבל בשינוי: במקום „מתוך שחסידים הם תורתם משתמרת (ומלאכתן מתברכת)”, איתא: „על ידי שהיו חסידים היתה ברכה ניתנת בתורתן (וברכה ניתנת במלאכתן)”.

והחילוק בין „תורתם משתמרת” ובין „ברכה ניתנת בתורתן” מובן הוא: „משתמרת” הוראתו רק „שאין תלמודם משתכח”¹³, אבל לא שנוסף דבר חדש בתורתן (יותר ממה שיכולים ללמוד באותו זמן מועט שאינם עוסקים בתפלה);

משא"כ „ברכה ניתנת בתורתן” פירושו: „שהצליחו להבין ולהשכיל מיד לא היו שוהין”¹⁴, היינו (דלא זו בלבד שאינם שוכחים את לימודם, אלא עוד זאת, שבאה להם הוספה בהבנת וידיעת התורה) שבזמן לימודם המועט מצליחים הם „להבין ולהשכיל מיד” – מה שכרגיל ע"פ טבעם הי' דורש מהם זמן ארוך בהרבה בלימוד התורה.

וכן הוא גם בנדון דידן (סיים הרגוצובי): ע"י השתתפותו בועד, בהכרח יצטרך לבטל מזמנו בלימוד התורה, וא"כ לפי הירושלמי, ש„על ידי שהיו חסידים היתה ברכה ניתנת בתורתן”, לא יחסר לו דבר בידיעת התורה; אבל מאחר שהלכה כבבלי, ש„תורתם (רק) משתמרת”¹⁵, א"כ תחסר

(12) שם פ"ה ה"א.

(13) פרש"י ברכות שם.

(14) פני משה לירושלמי שם.

(15) להעיר מהענין שע"י צדקה, נעשה מוחו

ולבו זכים אלף פעמים ככה – תו"א א, ב.

ובלקו"ת לג"פ (ג, א. נדפס באוה"ת בראשית

כרך ו' תתרכ"ו, ב ואילך) מובן שאינו גוזמא כ"א

אלף ממש. ובמילא מובן שאין צריך לשהות.

ואולי יש לחלק בין זה ל„ברכה ניתנת בתורתן”. ואכ"מ.

(16) סנהדרין כד, א. ומשמע דהסיבה היא

„בבלי” (ש„אין תורה כתורת א"י” – ב"ר פט"ז, ד)

– וגם בזמן התנאים, אנשי כנה"ג וכו' כן הוא.

(17) איכה ג, ו.

(18) ראה בארוכה שערי אורה ד"ה בכ"ה

בכסלו פנ"ד ואילך. המשך תרס"ו ע' צ ואילך.

ד"ה אמר רבא תש"ח פ"א. ועוד.

כבר היו במעלתם זו (ובאופן הלימוד שלהם)²⁵.

ומפני זה סבר מרדכי (ורוב הסנהדרין) שמוכרח הוא להתמנות למשנה למלך לצורך הצלת נפשות; ואם תאמר, א"כ כיצד יוכל לאחרי זה להשאיר בסנהדרין ובין אנשי כנסת הגדולה שענינים לימוד התורה והוראה – הרי „על ידי שהיו חסידים היתה ברכה ניתנת בתורתך“, וממילא תהי' לו הצלחה (לא רק באופן של „תורתם משתמרת“, אלא גם) „להבין ולהשכיל מיד“ – שתחול עליו הברכה שיתעלה בלימודו יותר מאשר ע"פ משך הזמן שישאר בידו ללימוד התורה.

377 אבל בין חברי הסנהדרין היו גם „מקצת“ אלו שאופן לימודם הי' בדומה לדרך הלימוד של תלמוד בבלי – כנ"ל.

ומפני זה הי' הדבר אצלם באופן של „תורתם (רק) משתמרת“, שע"י התמסרות לעניני עסקנות והצלת נפשות תחסר ההוספה בידיעת התורה הנדרשת מחברי הסנהדרין. ולכן „פירשו ממנו מקצת סנהדרין“, כי אצלם לא הי' מקום לאופן עבודתו של מרדכי (ורוב הסנהדרין) ועל כן נפרדו ממנו לדרכם הם (כנ"ל ריש סעיף ד).

ז. הגם שלפי שיטת הירושלמי „ברכה ניתנת בתורתך“ – ומפני זה זכה מרדכי לברכה בתורתו ולהוספה בידיעת התורה – מכל מקום „ירד

„ברכה ניתנת בתורתך“ – „הצליחו להבין ולהשכיל מיד ולא היו שוהין“ – בהתאם לדרך הלימוד באופן ישר, שבה באים מיד אל הענין כמו שהוא לאמיתו.

ו. עפ"ז י"ל, שהחילוק בין הנהגת מרדכי (שרצוי' (שיטת) רוב הסנהדרין) ובין שיטת „מקצת סנהדרין“ תלוי בפלוגתא הנ"ל שבין הבבלי לירושלמי:

הסנהדרין הגדולה נבחרו מתוך הסנהדרין הקטנה¹⁹ שמקומם בירושלים ועכ"פ בארץ הקודש²⁰; ומסתבר לומר, שלימודם (עכ"פ של רובם) הי' כסדר הלימוד של הירושלמי – ובפרט בזמן המשנה ואנשי כנסת הגדולה;

אבל גם אז היו תנאים מבבל, ע"ד שמצינו בדורות הבאים: הלל עלה מבבל²¹, ר' נתן הבבלי²², ועוד – ובפרט שעברו כבר יותר משבעים שנה מעת שגלו „החרש והמסגר“²³ מירושלים עם הגולה אשר הגלתה עם יכני – לבבל²⁴. ואנשי כנסת הגדולה היו משבי הגולה אשר הגלה נבוכדנצר מלך בבל לבבל וישובו לירושלים ויהודה – בשנה אחת לכורש, והיו בבבל נ"ב שנה, אבל בהם גם מן „החרש והמסגר“ שעוד בהיותם בירושלים

19 ראה סנהדרין פת, ב. רמב"ם הל' סנהדרין פ"ב ה"ח.

20 שם.

21 פסחים סו, א.

22 דעלה מבבל – פרש"י גיטין (סה, ב), ב"ב (עג, א) ד"ה רבי נתן. ועוד.

23 מ"ב כד, יד. גיטין פת, סע"א. פרש"י עה"פ.

24 ראה סדר הדורות – בזמן דנס פורים.

25 ראה בכ"ז – מפרשי המשניות בתחלת אבות. הקדמת הרמב"ם לפיה"מ. עזרא ב, א"ב. שם א, א. סדה"ד.

מחזור: הן אמת שמחמת ש, ברכה ניתנת בתורתן" לא חסרה למרדכי אפילו ההוספה בידיעת התורה; והן אמת שישנה מעלה ב, הצלת נפשות" שמחמת זה כדאית הירידה (שלא יהי במדריגת, "תורתו אומנתו") – ומכל מקום, איך נשאר מרדכי גם אח"כ חבר הסנהדרין, שלכאורה כל ענינם הוא רק לימוד התורה והוראה?

בסגנון אחר: איך יתכן שיהי מוטל חיוב על הסנהדרין גופא (שכל ענינם הוא תורה כנ"ל) לוותר על מעלת, תורתם אומנתם" לצורך, הצלת נפשות?"

378

והביאור בזה: איתא בתנא דבי אליהו²⁸: "הי להם (לסנהדרי גדולה) לילך ולקשור חבלים של ברזל במתניהם ולהגבי' בגדיהם למעלה מארכובותיהן ויחזרו בכל עיירות ישראל כו' וילמדו את ישראל כו'".

והנה הדין הוא, שסנהדרין שגלתה ממקומה בלשכת הגזית אינה יכולה לדון דיני נפשות²⁹; ונמצא שע"י, ויחזרו בכל עיירות ישראל כו' נגרמת ירידה בכחה ובתקפה של הסנהדרין³⁰;

(28) רבה פ"א.

(29) ע"ז ח, סע"ב. וש"נ. רמב"ם הל' סנהדרין פ"ד הי"א י"ג. ולדעת הרמב"ן (בהשגותיו לסהמ"צ מ"ע קג), "בטלו כל הדינין (לא רק דיני נפשות) התלוין בב"ד הגדול".

(30) ואף שבתדא"ר שם המדובר בזמן, עד שיתישבו ישראל בארצם" שזה קודם לבנין ביהמ"ק – הרי מקומם דסנהדרין הוא, "אצל המזבח" (ירושלמי מכות פ"ב ה"ו. מכילתא ס"פ יתרו*). משפטים כא, יד. פרשי ר"פ משפטים).

(* כ"ה בדפוסים לפנינו ובכמה דפוסים: ר"פ משפטים. ראה מכילתא מהדורת הארואיטיק"רבין.

מחשיבותו אצל חכמים" משום ש, בטל מדברי תורה ונכנס לשררה" –

כי ישנה מעלה מיוחדת בדרך ד, תורתם אומנתם" – שלא לבטל מהלימוד מפני שום דבר²⁶ (אפילו כאשר בפועל לא יחסר עי"ז בהוספה בידיעת התורה לפי ש, ברכה ניתנת בתורתן"); וזו כוונת חז"ל, גדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות כו" – שישנה, גדלות" בהתמסרות מוחלטת ללימוד התורה. ומאחר שאצל מרדכי נתמעטה, גדלות" זו, נגרם גם מיעוט (ירידה) בחשיבותו, "אצל חכמים", שבמקום להזכירו, בתר ד" נזכר רק, בתר חמשה".

ומכל מקום סבר מרדכי (ועמו רוב הסנהדרין) שהי' עליו להיות משנה למלך – אף שע"ז תחסר לו, הגדלות" ד, גדול תלמוד תורה", כי כל זה כדאי עבור הענין ד, הצלת נפשות^{26*}, להיות, דורש טוב לעמו ודובר שלום לכל זרעו²⁷.

ח. אבל לכאורה עדיין אין זה

(26) ראה מג"א (סק"ו סק"ד. שו"ע אדה"ז שם ס"ד): אפילו רגע. ובשו"ע אדה"ז ס"צ ס"ז: ואין מתבטל כלל כ"א לדברים הכרחים לצרכי גופו ולימודו. וראה תניא ספכ"ג. וראה לקמן הערה 32.

(26*) ראה ט"ז יו"ד ס"ט רנא.

(27) אבל לולי הענין ד, הצלת נפשות" לא הי' עוסק בצ"צ, מצד מעלת ת"ת.

ועפ"ז יש לקשר מה שפרש"י בתחילת מג"א – "הוא אחשורוש, הוא ברשעו מתחלתו ועד סופו", עם פירושו בסיום מג"א – "לרוב אחיו, ולא לכל אחיו וכו'" (דנעוץ תחלתן בסופו) – כי הטעם שמרדכי, נעשה קרוב למלכות והי' בטל מתלמודו" גם לאחר נס פורים, הוא לפי ש, הוא אחשורוש, הוא ברשעו מתחלתו ועד סופו, ובמילא ישנו החשש שיחדש הגזירה.

זו היתה גם תביעתו מחלק חשוב מתלמידיו ומקושריו, שאף הם ילכו בדרך זו; וכמו כן הנהיג, שאפילו תלמידי ישיבה יקדישו חלק מסוים מזמנם – בין הסדרים – להפצת התורה והיהדות חוצה; ופעמים שההתעסקות היא באופן כזה, שחלק גדול מזמן ההפצה מוקדש (לא לעצם הלימוד עם הזולת, אלא) ל"צרכי ציבור": השתדלות בקבלת תלמידים, בסידור מקום ללימודם, בהשגת הסכומים הנחוצים לכיסוי ההוצאות וכו' וכו'.

והיינו שאפילו מקושרים כאלו, שמצבם ודרגתם הם רק (כפסק ההלכה של הבבלי) באופן של "תורתם משתמרת" – עליהם להקדיש מזמנם לצורך טובת הרבים, אפילו באופן שע"ז יחסר בלימוד התורה ועבודת ה' שלהם;

כי ההנהגה הנ"ל של הרגוצובי היא רק עבור יחידי סגולה בכל דור שהם בכחי "תורתם אומנתם", ועינים הוא ע"ד שהי' אצל מקצת סנהדרין – הוספה בידיעת התורה באופן תמידי;

אבל סדר העבודה לרובא דרובא (אפילו של בני תורה) הוא – כפסק הדין, שבזמן הזה אין לנו תלמידי חכמים ש"תורתם אומנתם"³², ואם כן הרי הדברים קל-וחומר: אם עבור עינים אחרים הם מבטלים מלימודם, כל-שכן שעליהם לעשות כן לצורך "הצלת נפשות" וטובת הרבים.

32) בדרגא דרשב"י (שאז "אין מפסיקין לתפלה") – שבת יא, א. טושו"ע (ואדה"ז) או"ח סו"ט קו [אף שישנו בדרגא פחותה יותר (שאז א"צ לילך לביהכנסת) – רמ"א או"ח ס"צ סי"ח. שו"ע אדה"ז שם סי"ז. וראה לעיל הערה 26].

ומכל מקום "הי' להם" – היינו חיוב – "לילך כו' בכל עיירות ישראל כו"³¹.

הרי מובן מזה, שעיקר תפקידם של הסנהדרין הוא – הוראה לרבים (ועי"ז הצלת רבים), ומפני זה צריכים הם לירד מכחם ותקפם בתור סנהדרין, כדי להיות ממזכי הרבים.

ועד"ז הוא הביאור בעניננו: אף שע"י היותו של מרדכי למשנה למלך נגרמה ירידה בחשיבותו (כחבר הסנהדרין) מ"בתר ד" ל"בתר חמשה", כי נחסר ממנו הענין והמעלה ד"תורתם אומנתם" – מכל מקום כדאית היא הירידה, אפילו מצד עינים של הסנהדרין עצמם, מאחר שהדבר הוא לצורך טובת הרבים (ע"ד שנתבאר לעיל בתנא דבי אליהו).

ט. הנהגתו של כ"ק מ"ח אדמו"ר היתה, לגזול"³¹ מן הזמן שהי' ביכלתו לעסוק בלימוד התורה לעצמו ועבודת ה' לעצמו, ולהתעסק בשעות אלו בעיני עסקנות והצלת נפשות.

סמוך לשכינה" (תוס' ע"ז שם ד"ה מלמד), דזה ישנו גם כמשכן וכו'. ומובן שכשאינם "אצל המזבח" חסר בשלימות ענין הסנהדרין. ובתוס' ע"ז (הנ"ל) מוכח דכשאינם (רק) "אצל המזבח" בטלו דיני נפשות כו', עיי"ש.

ועוד (ועיקר) – טעם התדבאר דזהו "עד שיתיישבו" – כי לאח"ז הרי יש ב"ד בכ"מ והם עושים כ"ז (במכש"ב מסנהדרין "קודם שיתיישבו", וק"ו מהם – שה"ה מארי דאתרא זה בפרט).

31) בפרט באופן ד"ולהגבי" בגדיהם למעלה מארכובותיהן" – להעיר ממרו"ל חלוק כו' טלית של ת"ח כל שאין חלוקו נראה מתחתיו טפח (כ"ב נו, ב). – ועייג"כ תענית כג, רע"ב. מג"א או"ח ר"ס ב.

31*) ראה זח"ב צג, ב: לא תגנוב כו'. דינא כו'.

לכל זרעו" (אפילו כאשר הדבר גורם להיות "רצוי" רק ל"רוב אחיו");

ואף שעבור כמה וכמה יש בהנהגה כזו משום "ירידה"³⁸, שכן לשם כך יהי עליהם לוותר על שלימותם הפרטית – כדאית היא הירידה בשביל תועלת וטובת הרבים.

[וכן מצינו אצל כל אחד בחייו גם בתור יחיד ופרט: נשמתו יורדת "מאיגרא רמה לבריא עמיקתא"³⁹ כדי להיות מושלת ושולטת⁴⁰ על הגוף, על הנפש הבהמית ועל חלקו בעולם, לכבוש אותם ולעשותם "דירה לו ית";

ואח"כ כשנושא אשה – באה הוספה על הנ"ל (ובלשון המגילה⁴¹): "להיות כל איש שורר בביתו" (וכמאמר חז"ל⁴² "איזוהי אשה כשרה העושה רצון בעלה") – וגם "שררה" זו יש בה משום ירידה, וכמאמר חז"ל⁴³, נחית דרגא נסיב איתתא", כי האדם מוכרח לוותר על עניניו הפרטיים עבור טובת ביתו⁴⁴].

– ולהעיר שבנוגע לכ"ק מו"ח אדמו"ר בעצמו – הרי מי יודע אופן עבודתו. ובכלל, ידועה תורת הבעש"ט³³ על הפסוק³⁴ "קומי אורי כי בא אורך וכבוד ה' עליך זרח": "אתם נשיאי ישראל שמניחים את התורה ועבודה שלכם בשביל טובת הרבים מה היא עליכם, קומי אורי באור הפרטי להכללי וכו'" – היינו שנשיאי ישראל יש להם ברכה מיוחדת, שלא יחסר ב"תורה ועבודה" שלהם, ואדרכא "בא אורך וכבוד הוי' עליך זרח" – שלא בערך מ"ברכה ניתנת בתורתן".

יו"ד. וזוהי ההוראה אלינו מהנהגת מרדכי בנוגע לפועל – וכתורת הבעש"ט הידועה³⁵ על מאמר המשנה³⁶ "הקורא את המגילה למפרע לא יצא": מי שקורא את המגילה וסובר שהמסופר במגילה הוא דבר שאירע בעבר ("למפרע") ואין לו שייכות להווה – "לא יצא":

ההנהגה הנדרשת מאתנו – היא מעין ועכ"פ שמץ מנהו מהנהגת מרדכי, להיות "למשנה למלך" כדי להיות "דורש"³⁷ טוב לעמו ודובר שלום

(38) וכמו מלך כפשוטו, שמצ"ע הוא, משכמו ומעלה גבוה מכל העם" (ש"א ט, ב), וצ"ל השתדלות מיוחדת לפעול עליו שירצה להיות מלך על עם (ראה ד"ה תקעו תש"א. יו"ט של ר"ה תש"ג. ובכ"מ).

(39) ע"ד לשון הש"ס חגיגה ה, ב. ונת' ברשימות הצ"צ לאיכה (אוה"ת נ"ך כרך ב' ע' א'עב ואילך).

(40) ראה תניא פ"ט.

(41) א, כב.

(42) ראה תדב"ר פ"ט. הובא ברמ"א אה"ע סו"ס סט.

(43) יבמות סג, א.

(44) ודוקא ע"ז, ויברך אותם ויקרא את שמם אדם" (בראשית ה, ב. יבמות שם. המשך שמח תשמח תרנ"ז ע' 5 ואילך). וראה לעיל הערה 15, שע"י צדקה, נעשה מוחו ולבו זכים וכו".

(33) מזו תורות הידועות שאמרן בג"ע ביום חגיגת הולדתו שק"פ תבוא ח"י אלול תרנ"ב – כפי ששמעון כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע (משיחת שמע"צ תרצ"ז). נדפסו בהוספות לכש"ט (קה"ת) סי' ג' ובסה"ש תרצ"ז.

(34) ישע"י ס, א (מהפטורה דפ' תבוא).

(35) הוספות לכש"ט (קה"ת) סי' עח.

(36) מגילה רפ"ב.

(37) וכידוע אמתית ענין הדרישה – ע"ד ודרשת וחקרת גו', תדרשנו בכל לבבך גו'. וראה ט"ז לאו"ח ר"ס תכט. – ראה סה"מ עת"ר ע' סא. סה"מ תש"ט ע' 224 ואילך.

התורה ושלמות עצמו, עד שאמרו חז"ל⁴⁹, „הטל עליהן צרכי צבור והן כלין מאליהן“, מכל מקום, דוקא בזה ועל ידי זה בא העילוי הנפלא של טובת הרבים.

ואם בהצלת הגופים דישראל⁵⁰ נדרשת הנהגה של מרדכי, על אחת כמה וכמה שכן הוא כשמדובר בהצלת נשמות ישראל – שיש לוותר על השלימות הפרטית לשם „הצלת נפשות“, להיות „דובר שלום לכל זרעו“, עד אשר ישראל עושין תשובה „ומיד הן נגאלין“⁵¹, בקרוב ממש.

(משיחות פורים תשל"ג,
פורים וש"פ תשא תשל"ה)

שאו אפי' עוסק בהצלת ממונם לבד כו' ולא יפסיק. וכ"ש בנדוד' בענין של הצלת נפשות – נשמות – ממש.

(49) סנהדרין יז, א. פרש"י בהעלותך יא, כח. ובתנחומא וארא (ה) ושמו"ר (פ"ו, ב): משכח תלמודו.

(50) כידוע שפורים ה' ההצלה של גופות בני" (משא"כ חנוכה – לבוש או"ח סי' עת"ר ס"ב. ט"ז שם סק"ג).

(51) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה. וראה אגה"ת פ"א.

וזוהי גם ההסברה במה שמצינו עילוי בעוסקים בצרכי ציבור אפילו על פני מי ש„תורתם אומנתם“⁴⁵, שאלו ש„תורתם אומנתם“ צריכים להפסיק לקריאת שמע⁴⁶, אבל העוסקים בצרכי ציבור אינם מפסיקים אפילו לקריאת שמע⁴⁷ –

כי הגם שההתעסקות בצרכי ציבור באמונה⁴⁸ גורמת חסרון לאדם בלימוד

(45) נוסף על החילוק בגדרם – דתורתו אומנתו הוא כשאינ מתבטל מלימודו כלל (ראה לעיל הערה 26), ועוסק בצ"צ הוא גם כשעוסק בזה רק בשעה זו [כפשוטו לשון הרמב"ם וכו' (דלקמן הערה 47) „הר' עוסק בצרכי רבים כו"י].

(46) בהנסמן בתחילת הערה 32. רמב"ם הל' ק"ש פ"ב ה"ה (ונ"כ שם).

(47) רמב"ם שם. שו"ע (ואדה"ז) או"ח ס"ע ט"ד. שו"ע אדה"ז סו"ס צג.

וראה לח"מ (הל' ק"ש שם), שאא"ל כמ"ש הבי" (סי' ע) דמקור הרמב"ם הוא מהא דירושלמי ברכות (פ"ה ה"א) „העוסק בצ"צ כעוסק בד"ת“, ד„כאן צרכי רבים ענדיף מד"ת בתורתו אומנתו כו"י, עיי"ש. וראה כס"מ הל' ק"ש שם. שו"ע אדה"ז שם.

(48) אף שבשו"ע אדה"ז (ס"ע שם) כתב: בד"א בדורות הראשונים שהיו עוסקים עמהם לש"ש כו"י – הרי מסיים: „אין מי שישתדל אלא הוא

(* ודלא כדחיית הכס"מ (הל' ק"ש שם) ד„מ"ש (ה"ר מנחם) ודוקא בדורות הראשונים אין לו טעם“.

